

продукування результату вчинкової активності, а саме боротьба мотивів, визначення справді «вчинкової» мети і післядієва рефлексія вчинкової активності. Враховуючи основні показники вчинковості, констатовано наявність семи базових типів, що відповідають етапам особистісного розвитку: ситуативно-зорієнтований, цілеспрямовано-наполегливий, ініціативний, рішучо-впевнений, виконавчо-відповідальний, рефлексивний і, як узагальнюючий, – тип особистісно-зрілої людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко Л.С. Биографическое интервью «Жизненный выбор» / Л.С. Кравченко // Life-line и другие методы исследования жизненного пути / [общ. ред. А. А. Кроника]. – М. : Прогресс-Культура, 1993. – С. 74–82.
2. Леонтьев Д.А. Тест смысловых ориентаций / Д.А. Леонтьев. – М. : Смысл, 2000. – 18 с.
3. Людина. Суб'єкт. Вчинок: філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В.О. Татенка. – К. : Либідь, 2006. – 360 с.
4. Маричева А.В. Типология психологических механизмов самоконституирования субъекта : дисс... канд. психол. наук : 19.00.01 / Анастасия Викторовна Маричева; [Таврический национальный ун-т им. В. И. Вернадского]. – Одесса : [б. и.], 2005. – 200 с.
5. Потапчук Л.В. Психологічні особливості становлення особистісної зрілості старшокласників : дис. на здобуття вченого ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 ; захищена 14.06.2001 / Л. В. Потапчук. – Луцьк : [б. в.], 2001. – 219 с.
6. Практическая психология образования / под ред. И. В. Дубровиной. – СПб., 2004. – 592 с.
7. Реан А.А. Психология личности в трудах зарубежных психологов : хрестоматия / А.А. Реан. – СПб. : Питер, 2000. – 316 с.
8. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці : навч. посіб. / В.В. Рибалка – Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2009. – 575 с.
9. Феномен и категория зрелости в психологии / [отв. ред. А.Л. Журавлев, Е.А. Сергиенко]. – М. : Изд-во Ин-та психологии РАН, 2007. – 223 с.
10. Штепа О.С. Проприум зрілої особистості / О.С. Штепа // Практ. психологія та соц. робота. – 2004. – № 2. – С. 26–35.

УДК 616.89-008.47:159.96

ОЗНАКИ ТА КРИТЕРІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

Н.О. Мальнева

*здобувач кафедри практичної психології
Харківського національного педагогічного університету*

У статті проаналізовано наукові підходи до розуміння психологічного здоров'я особистості в різних психологічних школах, визначено основні ознаки психологічного здоров'я, описано його критерії та рівні. Встановлено, що цей феномен є найважливішою умовою самодостатності особистості як наслідок внутрішніх усвідомлених орієнтирів, до яких належать багато внутрішньоособистісних структур, які потребують подальшого ретельного теоретико-емпіричного опрацювання.

Ключові слова: психологічне здоров'я, ознаки психологічного здоров'я, критерії психологічного здоров'я.

В статтю обоснована актуальність изучения явления психологического здоровья дошкольников. Проанализированы подходы к пониманию психологического здоровья личности в различных психологических школах, определены основные признаки психологического здоровья, описаны его критерии и обозначены уровни психологического здоровья. Установлено, что данный феномен является важным условием самодостаточности личности как следствие внутренних осознанных ориентиров, к которым относится множество внутрилличесных структур, требующих дальнейшего тщательного теоретико-эмпирического исследования.

Ключевые слова: психологическое здоровье, развитие личности.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Останнім часом у психології накопичилася значна кількість різноманітного матеріалу, який дозволяє розширити уявлення про специфіку факторів, що впливають на розвиток особистості. В той же час, як у науці, так і у практиці, недостатньо повно представлений той аспект, який стосується превентивної психології розвитку. Найбільш повно та глибоко попередження негативних шляхів розвитку особистості пов'язане з рівнем її психологічного здоров'я. *Психологічне здоров'я* – поняття, поки що досить нове для сучасної вітчизняної психології, але актуальність та своєчасність звернення до нього у теоретичних та практичних аспектах підтверджується напрямками, які є спорідненими для цієї дефініції, а саме пошуком та визначенням об'єктивних критеріїв та умов психологічної безпеки особистості, глибоким та повним дослідженням різноманітних станів та динаміки психологічної захищеності тощо.

У психології останніх років зустрічаються спроби ідентифікувати поняття психологічного здоров'я та психологічного благополуччя, під яким розглядають системну якість людини, набуту нею в процесі життєдіяльності на підставі психофізіологічної збереженості функцій [2; 5; 7; 11; 17; 22–23]. Ця якість проявляється у суб'єкта у переживанні змістовної наповненості та цінності життя в цілому як засобу досягнення внутрішніх, соціально-орієнтованих цілей та виступає головною умовою реалізації потенціальних життєвих можливостей та здібностей. Багато авторів ототожнюють психологічне здоров'я з локусом відповідальності та припускають, що саме інтернальний контроль є показником психологічного здоров'я та в якості стійкої, універсальної властивості суб'єкта визначає його загальну спрямованість [7, 16–17]. Інші дослідники розглядають психологічне здоров'я через призму адаптованості особистості, її адаптаційні стратегії [1; 6; 11; 13; 24–25]. Відповідно, до провідних характеристик психологічного здоров'я відносять пристосованість до соціального та психологічного оточення, нормальність як успішність конкретної особистості, стресостійкість та стабільність людини в процесі активної взаємодії з навколишнім

середовищем; гармонійну включеність у людську спільноту як пристосованість особистості до її соціального оточення, результат соціалізації (вміння встановлювати продуктивні соціальні відносини, вирішувати конфлікти, обирати адекватні соціальні ролі тощо).

Останнім часом для більшості людей стає характерним діагноз: *психічно здоровий, але особистісно хворий* [3]. Тому проблема психологічного здоров'я перестає існувати виключно як проблема адаптації суб'єкта до середовища та «Я». Вона поступово переходить на якісно новий рівень, який стосується становлення особистісного здоров'я людини, її особистісної зрілості, можливості реалізації особистістю власного потенціалу, духовності як характеристики людської сутності, екзистенції.

Мета цієї статті – проаналізувати наукові підходи до визначення основних ознак і критеріїв психологічного здоров'я особистості.

РЕЗУЛЬТАТИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

Під терміном «психологічне здоров'я» розуміються психологічні аспекти психічного здоров'я, тобто те, що стосується особистості в цілому, знаходиться в тісному зв'язку з вищими проявами людського духу [27]. Психологічне здоров'я є необхідною умовою повноцінного функціонування і розвитку людини в процесі її життєдіяльності [26]. Тобто, з одного боку, воно є умовою адекватного виконання людиною своїх вікових, соціальних і культурних ролей, а з іншого боку, забезпечує людині можливість безперервного розвитку протягом усього її життя. Саме використання терміна «психологічне здоров'я» підкреслює нероздільність тілесного і психічного в людині. Основна функція психологічного здоров'я – це підтримка активного динамічного балансу між людиною і довкіллям у ситуаціях, що вимагають мобілізації ресурсів особистості [25].

Необхідно зіставити поняття психологічного здоров'я з поняттям зрілості особистості, оскільки кілька авторів вживає їх практично синонімічними [7; 21; 24]. Дійсно, якщо розуміти розвиток людини як послідовний рух до зрілості, то зрілість і психологічне здоров'я дорослого можуть використовуватися як синонімічні поняття. Проте якщо говорити про психологічне здоров'я дитини, то воно є лише передумовою досягнення в майбутньому особистісної зрілості, але зовсім не зрілістю.

Початок формування підходів до розуміння походження, змісту та структури психологічного здоров'я пов'язаний з роботами З. Фрейда, який розумів активність суб'єкта як складної живої системи, провідним фактором розвитку його психологічного здоров'я [23]. Однак, виходячи з загальної методології власної концепції, більшу уваги він приділяв проблемі нездоров'я, підкреслюючи, що воно є наслідком внутрішньоособистісних конфліктів, а всі порушення ціннісної та емоційної сфер – наслідки цього.

Ш. Бюлер розглядала провідні складові психологічного здоров'я, а саме прагнення людини до самоздійснення, самовиконання [14]. Повнота самоздійснення, на її думку, прямо пов'язана зі здібністю людини ставити перед собою цілі, адекватні її внутрішній сутності. Наявність таких життєвих цілей виступає головною умовою збереження психологічного здоров'я. На думку Ш. Бюлер, причиною неврозів, втрати «рівноваги» виступають нестача самоспрямованості, самовизначення. Відсутність усвідомлюваності цілей життя виступає однією з причин втрати психологічної рівноваги у відносинах суб'єкта та зовнішнього світу.

У цьому ж напрямку опрацювання проблеми психологічного здоров'я походить від ідей В. Франкла, який вважав необхідною умовою психічного та психологічного здоров'я певний рівень напруження, який виникає між людиною, з одного боку, та об'єктивним змістом, який локалізований у зовнішньому світі, з іншого [15; 18]. Пошук та знаходження змісту свого існування, визначення життєвих цілей є важливою умовою психологічного здоров'я людини у будь-якому віці.

У наш час до визначення психологічного здоров'я часто пропонується рівневий підхід, проте при визначенні рівнів використовуються різні підстави. Б.С. Братусь пропонує порівневий підхід в означенні психологічного здоров'я [17]. Він вважає, що вищим рівнем у структурі психологічного здоров'я є рівень особистісно-смыслового здоров'я, який регулює нижчі, підпорядковані рівні – індивідуально-психологічний та психофізіологічний. Кожний із рівнів буде характеризуватися різними проявами, різними механізмами адаптації та регуляції особистості в її відносинах зі світом.

Отже, психологічне здоров'я розглядається не як однорідне утворення, а як цілісне, системно-структурне утворення, яке має складну порівневу будову.

З проблемою критеріїв психологічного здоров'я багато в чому перегукується проблема норми особистісного розвитку. Для психічного здоров'я правомірно за норму брати відсутність патології, відсутність симптомів, що заважають адаптації людини в суспільстві. Для психологічного здоров'я норма – це, навпаки, присутність певних особових характеристик, що дозволяють не лише адаптуватися до суспільства, але і, розвиваючись самому, сприяти його розвитку. Норма – це деякий образ, який служить орієнтиром для організації педагогічних умов її досягнення. Альтернатива нормі в разі психічного здоров'я – це хвороба, альтернатива ж нормі в разі психологічного здоров'я – відсутність можливості розвитку в процесі життєдіяльності, нездатність до виконання свого життєвого завдання.

У посібнику Н.Д. Лакосіної та Г.К. Ушакова представлений найбільш повний перелік критеріїв психічного здоров'я, до яких автори відносять: чинники, які обумовлюють психічні явища, їх необхідність, упорядкованість; відповідну віку людини зрілість почуттів; постійність місця проживання; максимальне

наближення суб'єктивних образів до об'єктів дійсності, що відображаються; гармонію між відображенням обставин дійсності і ставленням людини до них; відповідність реакцій (як фізичних, так і психічних) силі і частоті зовнішніх подразнень; критичний підхід до обставин життя, здатність самоврядування поведінки відповідно до норм, притаманних різним колективам; адекватність реакції на суспільні обставини (соціальне середовище); почуття відповідальності за потомство і близьких членів сім'ї; постійність та ідентичність переживань в однотипних обставинах; здатність змінювати спосіб поведінки залежно від зміни життєвих ситуацій; самоствердження в колективі (суспільстві) без шкоди для інших членів; здатність планувати і здійснювати свій життєвий шлях [8].

Деякими авторами здійснено спробу визначити критерії психологічного здоров'я, розподіливши їх відповідно до проявів психічного (процеси, стани, властивості) [9; 12; 20; 27]. Так, критеріями психологічного здоров'я стосовно психічних процесів виступають: адекватність психічного відображення; адекватне сприйняття самого себе; здатність концентрації уваги на предметі; утримання інформації в пам'яті; здатність до логічної обробці даних; критичність мислення; креативність, управління уявним потоком. У сфері психічних станів в число критеріїв зазвичай включають: емоційну стійкість; зрілість почуттів відповідно до віку; опанування негативних емоцій; вільний, природний прояв почуттів та емоцій; здатність радіти; збереження звичного (оптимального) самопочуття. Серед властивостей особистості автори визначають: оптимізм, зосередженість, урівноваженість, моральність, адекватний рівень домагання, почуття обов'язку, упевненість у собі, вміння звільнитися від затаєних образ (необразливість), неохочість до лінощів, незалежність, природність, почуття гумору, доброзичливість, самоповага, адекватна самооцінка, самоконтроль, воля, енергійність, активність, цілеспрямованість [12; 20].

Серед критеріїв психологічного здоров'я особистості особливе значення надається ступеню її інтегрованості, гармонійності, консолідованості, врівноваженості, а також таким складовим її спрямованості, як духовність (доброта, справедливість, духовність тощо), орієнтація на саморозвиток, збагачення своєї особистості [3; 10; 13; 22–23].

У сучасній закордонній психологічній літературі критерії та параметри норми психологічного здоров'я особистості представлені, в першу чергу, в роботах, виконаних у контексті проблем гуманістичної психології. Так, А. Маслоу констатував, що здорові у психологічному сенсі люди – це люди з високим ступенем самоактуалізації [15]. Основними критеріями психологічного здоров'я він вважав усвідомленість людиною себе самої, власного життя; повноту «включеності», переживання та проживання сьогодення; здібність до здійснення найкращих виборів у конкретній ситуації та в житті в цілому; почуття свободи, життя у відповідності із самим собою як стан усвідомлення своїх головних інтересів; відчуття активності власного Я; соціальний інтерес або соціальне почуття; стан стійкості, стабільності, впевненості у житті та оптимістичний настрій як інтегральний наслідок усіх перелічених якостей та властивостей психологічно здорової особистості.

Дослідження самоактуалізованих особистостей дозволило А. Маслоу встановити, що психологічне здоров'я людини відрізняється певними характеристиками, серед яких автор виділяв: наявність орієнтації на реальність; прийняття себе і оточуючих такими, якими вони є; здатність; центрування на проблемі, а не на себе; наявність потреби в самоті; автономність і незалежність; відсутність схильності до стереотипів у сприйнятті людей і явищ; духовність; ідентифікація з людиною; здатність до близьких стосунків з людьми; наявність почуття гумору; висока креативність; низька конформність та ін.

А. Елліс доповнив критерії психологічного здоров'я особистості наступними: інтерес до самого себе, суспільний інтерес, самоконтроль, прийняття самого себе, відповідальність за свої емоції [18].

К. Роджерс вважав, що люди «в основному прагнуть йти вперед і, за відповідних умов, повністю реалізують свій вроджений потенціал, демонструючи справжнє психологічне здоров'я [19]. На його думку, «повноцінне функціонування» людини, тобто її психологічне здоров'я, визначають наступні особистісні характеристики: відкритість переживань, яка передбачає глибоке і адекватне усвідомлення своїх думок і почуттів, відсутність тенденції до вироблення неадекватних психологічних захистів від неприємних відчуттів і здатність приймати свої почуття і думки як основу для вибору поведінки.

Отже, можна сказати, що «ключовим» словом для опису *психологічного здоров'я* є слово «гармонія», або «баланс». І перш за все це гармонія між різними складовими самої людини: емоційними і інтелектуальними, тілесними і психічними тощо. Відповідно можна говорити про те, що психологічне здоров'я є динамічною сукупністю психічних властивостей людини, що забезпечують гармонію між потребами індивіда і суспільства, що є передумовою орієнтації особистості на виконання свого життєвого завдання.

У роботах Дж. Келлі особливо відзначав важливість наявності у людини високої адаптивності та гнучкості, а також добре розвиненого репертуару ролей [3; 18]. Останнє зауваження нам здається особливо важливим для розуміння психологічного здоров'я дітей, оскільки саме в дитячому віці здійснюється інтенсивний рольовий розвиток. Багато авторів вважає, що психологічний розвиток дітей слід розглядати як рольовий розвиток, і невміння дитини обирати ролі, різні за статусом і змістом, продукувати нові ролі свідчить про порушення розвитку особистості.

У якості провідних ознак психологічного здоров'я особистості виділяють ефективну соціально-психологічну та інтрапсихічну адаптацію, інтерсуб'єктну природу, а в якості основних його індикаторів

виділяють дві провідні групи: інтраперсональні та інтерперсональні показники [4; 6; 16; 20–21]. До інтраперсональних індикаторів відносять здібність швидко оволодівати новими знаннями та вміннями, енергійність, упевненість у собі, емоційну зрілість, реалістичність, розвиток самосвідомості, особистісне самовизначення, актуалізацію власної індивідуальності, почуття відповідальності, індивідуалізацію, прагнення до самовдосконалення, статево-рольову ідентичність тощо. До інтерперсональних індикаторів відносять співробітництво, вміння вести діалог, емпатію, співчуття, пошук компромісних рішень, креативну поведінку тощо.

Особливий інтерес викликають дослідження, пов'язані з вивченням різних індивідуальних стратегій подолання кризових ситуацій як ознак психологічно здорової особистості [6; 11; 16]. Самі по собі кризові події не викликають негативних наслідків для організму: між подією та її наслідком існує перемінна переживання, подолання, те, як людина ставиться до того, що трапляється, тобто те, що диференціює психологічне здоров'я та нездоров'я.

За визначенням Н.О. Окуліч, психологічне здоров'я визначається як духовне благополуччя людини, яке виступає умовою її гармонійного розвитку, творчої активності та самореалізації, гарантом її цілісності та збереженості як міри впливу людини на інших та на саму себе, усвідомлення власного буття, психологічного життя [2]. Основними ознаками психологічного здоров'я автор вважає: взяття відповідальності за власне життя; саморозуміння та прийняття себе; вміння жити в сьогоденні; усвідомленість індивідуального буття; здібність до розуміння та буття іншого.

Тобто психологічно здорова людина рухлива і чутлива до зовнішніх змін, але має якийсь внутрішній стержень, запас міцності, володіє ефективними засобами психологічного захисту, що дозволяють їй протистояти руйнівним факторам реальності та оптимізувати свою життєдіяльність.

Отже, наведений аналіз літературних джерел з проблематики психологічного здоров'я особистості продемонстрував, що ця проблема була об'єктом міждисциплінарних досліджень, та дозволив визначити *основні наукові підходи щодо розгляду поняття психологічного здоров'я*. Так, можна виділити наступні підходи:

- *комплексний*, що розглядає здоров'я як багатомірний феномен, складний та неоднорідний за своїм складом, такий, що поєднує в собі гетерогенні, якісно різні компоненти;
- *нормоцентричний*, представлений у психіатрії, що розглядає здоров'я як сукупність середньостатистичних норм сприйняття, мислення, емоційного реагування та поведінки в сукупності з нормальними показниками соматичного стану суб'єкта;
- *феноменологічний*, представлений у екзистенціальній психології, який на перше місце висуває суб'єктивні переживання особистості та розглядає здоров'я через призму прояву індивідуального, неповторного способу буття у світі;
- *холістичний*, представлений у гуманістичній психології, що розглядає здоров'я як системну якість, що набувається в процесі становлення особистісної цілісності як певний рівень інтегрованості особистості;
- *соціальноорієнтований*, представлений у психоаналізі, що акцентує увагу на впливі цивілізації або найбільш узагальнених форм соціального буття на здоров'я та повноцінний розвиток окремого індивіда та розглядає здоров'я в контексті різних культурно-історичних умов, у межах певних національних груп;
- *акмеологічний*, який розглядає здоров'я як особистісний конструкт, що має важливе значення щодо реалізації всіх вищих можливостей особистості.

Найбільш наближеним до нашого розуміння психологічного здоров'я є акмеологічний підхід, що розуміє психологічне здоров'я як критерій життєстійкості особистості.

Підводячи підсумок проаналізованих підходів щодо проблеми психологічного здоров'я, можна визначити узагальнені критерії психологічного здоров'я людини, до яких належать: адекватний віку рівень зрілості пізнавальної, емоційно-почуттєвої та вольової сфер особистості; здатність керувати своєю поведінкою; здатність вибирати життєві цілі та розумно планувати їхнє досягнення; особистісний та соціальний оптимізм; задоволення від діяльності, особистого й суспільного життя, спілкування, споглядання картин природи; розуміння прекрасного, комічного й трагічного; відповідність суб'єктивних образів об'єктам, що їх відображають, а характеру реакції – зовнішнім подразникам; здебільшого стабільний позитивний настрій; адаптивність у мікросоціальних відносинах; відчуття щастя тощо.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проблема психологічного здоров'я особистості залишається надзвичайно актуальною та гострою саме в сучасному суспільстві, оскільки охоплює різноманітні боки життєдіяльності особистості – від статево-рольової ідентифікації до стратегій побудови життєвих планів та подолання внутрішньоособистісних криз. Наведені визначення психологічного здоров'я вказують, що цей феномен є найважливішою умовою самодостатності особистості як наслідок внутрішніх усвідомлених орієнтирів, до яких належать багато внутрішньоособистісних структур, що потребують подальшого ретельного теоретико-емпіричного опрацювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверин В.А. Психология развития детей дошкольного возраста : учеб. пособ. – [2-е изд., перераб.] / В.А. Аверин. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2000. – С. 13–37.

2. Актуальні проблеми психології. Том IV. Психологія розвитку дошкільника : зб. наук. статей. – Вип. 2 / за заг. ред. С.Д. Максименка та С.Є. Кулачківської. – К. : Нора-Прінт, 2004. – 120 с.
3. Асмолов, А.Г. Психология личности: Принципы общепсихологического анализа / А.Г. Асмолов. – М. : Смысл ; Академия, 2002. – 416 с.
4. Бабаева Т.И. Дошкольники на пороге XXI века. Педагогика и психология дошкольного и начального образования: анализ прошлого и взгляд в будущее / Т.И. Бабаева. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2000. – С. 3–6.
5. Дубровина И.В. Психическое здоровье детей и подростков / И.В. Дубровина. – М. : Академия, 2000. – 256 с.
6. Клочко В.Е. Человек как самоорганизующаяся психологическая система / В.Е. Клочко // Человек как самоорганизующаяся психологическая система : м-лы региональной конференции. – Барнаул : Изд-во БГПУ, 2000. – С. 3–7.
7. Лакосина Н.Д. Медицинская психология / Н.Д. Лакосина, Г.К. Ушаков. – [2-е изд.]. – М. : Медицина, 1984. – С. 195–199.
8. Лапченко І.О. Емоційне ставлення до себе та ровесників як чинник особистісного розвитку дитини дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / І.О. Лапченко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 20 с.
9. Леонтьев А.Н. Психическое развитие ребенка в дошкольном возрасте / А.Н. Леонтьев // Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста. – М., 1995. – С. 34.
10. Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка / под ред. А.Г. Рузской. – [2-е изд.]. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т ; Воронеж : МОДЭК, 2001. – С.15–38.
11. Мышкина М.С. Состояние психологического здоровья детей дошкольного возраста в условиях вариативной образовательной среды / М.С. Мышкина, Т.Н. Клюева, В.Э. Пахальян // Прикладная психология. – 2001. – №2. – С. 74.
12. Мясичев В.Н. Понятие личности в аспектах нормы и патологии / В.Н. Мясичев // Психология личности : хрестоматия. – СПб, 2000. – С. 123–127.
13. Непомнящая Н.И. Становление личности ребенка 6–7 лет / Н.И. Непомнящая. – М., 1992. – С. 23–56.
14. Олпорт Г.В. Личность в психологии / Г.В. Олпорт // Психология личности в трудах зарубежных психологов : хрестоматия. – СПб. : Питер, 2000. – С. 225–268.
15. Орлов А.Б. Психология личности и сущности человека: парадигмы, проекции, практики / А.Б. Орлов. – М. : Академия, 2002. – С.13–59.
16. Основные факторы формирования личности дошкольника в особой социальной ситуации развития // Психолог в детском саду. – 2000. – №1. – С. 70–76.
17. Пахальян В.Э. Развитие и психологическое здоровье: дошкольный и школьный возраст / В.Э. Пахальян. – СПб. : Питер, 2006. – С.11–32.
18. Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб. : Питер, 2000. – 476 с.
19. Роджерс К. Становление личности / К. Роджерс. – М., 2001. – С. 54–69.
20. Семаго Н. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст / Н. Семаго, М. Семаго. – СПб. : Речь, 2010. – С. 54–59.
21. Слободчиков В.И. Психология развития человека / В.И. Слободчиков. – М. : Просвещение, 2000. – 416 с.
22. Смирнова Е.О. Современные дети: особенности игры и психического развития / Е.О. Смирнова, О.Н. Гударева // Дошкольное воспитание. – 2004. – №3. – С. 69–74.
23. Світлична С.П. Становлення Я-концепції як умова психічного і фізичного здоров'я дитини / С.П. Світлична // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2004. – №3. – С. 57–64.
24. Хухлаева О.В. Маленькие игры в большое счастье. Как сохранить психическое здоровье дошкольника / О.В. Хухлаева, О.Е. Хухлаев, И.М. Первушина. – М. : Астрель Пресс ; ЭКСМО, 2001. – С. 32–45.
25. Хухлаева О.В. Формирование психологического здоровья у школьников : автореф. дисс. докт. психол. наук / О.В. Хухлаев. – М., 2001. – 142 с.
26. Шувалов А.В. Гуманитарно-антропологические основы теории психологического здоровья / А.В. Шувалов // Вопросы психологии. – 2004. – №6. – С. 13–20.
27. Юраш А.Г. Актуальность охраны психологического и психического здоровья детей на современном этапе развития общества / А.Г. Юраш // Психологическая газета. – 1997. – №10(25). – С. 167–172.

УДК 316.344

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ВИДІВ РЕКЛАМИ ОПТИМІСТАМИ ТА ПЕСИМІСТАМИ

А.І. Некіпєлова

*студентка четвертого курсу факультету психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Розглянуто основні підходи до розуміння поняття нетрадиційної реклами. Виділено теоретичні основи сприймання нетрадиційних видів реклами оптимістами та песимістами. На основі даних дослідження надано рекомендації щодо використання різних видів реклами.

Ключові слова: особливості сприймання, нетрадиційні види реклами, оптимісти, песимісти.

Рассмотрены основные подходы к пониманию понятия нетрадиционной рекламы. Выделены теоретические основы восприятия нетрадиционных видов рекламы оптимистами и пессимистами. На основе данных исследования даны рекомендации по использованию различных видов рекламы.

Ключевые слова: особенности восприятия, нетрадиционные виды рекламы, оптимисты, пессимисты.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблема вивчення психологічних особливостей сприймання нетрадиційних видів реклами оптимістами та песимістами посідає важливе місце в сучасній психології реклами, адже саме розкриття сутності цього явища може дати змогу з'ясувати доцільність використання нестандартних видів реклами для різних аудиторій та допомогти в розумінні того, на яку ж аудиторію цей шлях рекламування товару буде мати найбільший вплив.

На сучасному етапі розвитку світової спільноти проблема нестандартної реклами набуває дедалі більшої актуальності. Над проблемою нетрадиційної реклами працюють багато дослідників, адже нетрадиційна реклама стає все більш актуальною.